

10. Відновлення порушених прав учасників суспільних відносин шляхом відміни дії незаконного правового акту підконтрольного об'єкта, відсторонення його від виконання посадових обов'язків, тощо.

Визначення мети та завдань контролю за діяльністю правоохоронних органів, які охоплюються таким поняттям як «призначення контролю», дозволило сформулювати останнє як сукупність його мети та завдань, що визначають його місце та роль серед інших функцій управління (державного управління), особливості форм та методів його реалізації, а також наслідків для підконтрольного об'єкта.

Список літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад, і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.
2. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України: від 19.06.2003 р., № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 350.
3. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України: від 19.06.2003 р., № 975-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 46. — Ст. 366.
4. Про громадський контроль: Проект Закону / внесений народними депутатами України А. В. Раханським, І. Ф. Шаровим [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.
5. Про державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за бюджетні правопорушення: Проект Закону / внесений народним депутатом України С. В. Ківаловим [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.
6. Про державний фінансовий контроль: Проект Закону / внесений народним депутатом України В. І. Коновалюком [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.
7. Андрійко О. Ф. Призначення і функції державного контролю / Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / О.Ф. Андрійко; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Факт, 2003. — С. 342-346.
8. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В. М. Плішкін; за ред. Ю. Ф. Кравченка. — К.: НАВСУ, 1999. — 702 с.
9. Державне управління: навч. посіб. / [А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко]; за ред. А. Ф. Мельник. — К.: Знання-Прес, 2003. — 343 с.
10. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник / О. М. Бандурка. — Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. — 480 с.

Муzychuk A. N. Задачи контроля за деятельностью правоохранительных органов. — Статья.

Определяется перечень задач контроля за деятельностью правоохранительных органов. Уточняется цель такого контроля. Характеризуется действующее законодательство Украины и научная литература на предмет определения в

них задач контроля за деятельностью правоохранительных органов. Формулируется понятие «назначение контроля за деятельностью правоохранительных органов».

Ключевые слова: задача контроля, деятельность, правоохранительные органы.

Muzychuk A. N. Problems of the control over activity of law enforcement bodies. — Article.

The list of control tasks is determined after activity of law enforcement authorities. The aim of such control is specified. The current legislation of Ukraine and scientific literature are characterized for the purpose determination in them control tasks after activity of law enforcement authorities. A concept «Setting of control after activity of law enforcement authorities» is formulated.

Keywords: control problem, activity, law enforcement bodies.

УДК 342(477)

Ніколайченко Г.М.,
канд. юрид. наук

Державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НОРМ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Досліджені зміст і сутність конституційно-правових норм, їх об'єктивні й суб'єктивні чинники, зокрема, вплив політичного фактору та характер юридичної категорії «система конституційного права».

Ключові слова: норми, конституційне право.

Конституційно-правові норми не можуть бути відокремленими від суспільного життя. Це є неможливим за визначенням, адже саме ці норми впливають на повсякденне життя пересічного громадянина. Кожна конституційно-правова норма є нормою життєвою, діяльною, адже, відповідно до ч. 3 ст. 8 Конституції України: «Норми Конституції України є нормами прямої дії». Разом із тим, конституційно-правові норми перебувають під впливом певних чинників, що сприяють їх розвитку, чи «гальмують» його.

Ці чинники можуть мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Адже нормотворчий процес у конституційному праві, так, чи інакше пов'язаний зі значною системою чинників, що впливають на його процес [1, с.15].

Зміст і сутність конституційно-правових норм, а так само і їх розвиток визначають такі об'єктивні й суб'єктивні чинники як: вплив суспільного та державного ладу України; вплив системи конституційного права та національної правової системи; вплив міжнародних і регіональних нормативно-правових актів;

вплив механізму реалізації конституційно-правових норм; вплив науки і освіти у сфері конституційного права тощо [2,ст.11]. Їх дослідження є метою статті.

Об'єктивним чинником розвитку конституційно-правових норм, є інститути конституційного ладу України. Конституційно-правовий лад визначається політичною, економічною, соціальною та культурною (духовною) сферами, до яких учені справедливо додають екологічну та інформаційну сфери. Саме ці сфери суспільного життя, об'єктивно впливають на розвиток конституційно-правових норм, оскільки їх зміст, спрямованість та потреби об'єктивно впливають на розвиток конституційно-правових норм, що відображують суспільні проблеми в процесі регулювання. Особливо помітним є вплив політичної сфери на конституційно-правові відносини [3,ст.63].

Політична сфера в останній час стала значно впливати на процес конституційного нормотворення, а відтак — на розвиток конституційно-правових норм. Це є цілком закономірним явищем, виходячи із предмету конституційно-правового регулювання, адже саме конституційно-правові норми на відміну від інших правових норм регулюють суспільні відносини політичного характеру, пов'язані зі здійсненням влади у державі [3,ст.67].

Прикладом впливу політичного фактору на конституційно-правові норми може бути процес політичної реформи в Україні, який рівною мірою можна назвати і конституційним, оскільки предмет цієї реформи прямо пов'язаний із формуванням чинної Конституції України, а значить, матиме своїм наслідком формування (або зміну) нижі діючих норм Основного Закону. Тобто, політична реформа в Україні прямо чи опосередковано веде до розвитку не лише норм Конституції України, а й до подальших змін у системі конституційно-правових норм, що відображені в інших джерелах конституційного права України [4,ст.284].

За змістом, тобто юридичною силою джерела конституційного права поділяються на конституційні, законодавчі, підзаконні та локальні джерела. Підзаконні джерела конституційного права не можуть суперечити конституційним і законодавчим джерелам, а локальні джерела не можуть суперечити конституційним, законодавчим і підзаконним джерелам, тобто джерела конституційного права являють собою певну ієрархію. Але ієрархія нормативних актів — джерел конституційного права є відображенням ієрархії самих державних органів, [5, ст. 46] адже держава не є виключним суб'єктом конституційної нормотворчості, а джерела конституційного права, особливо підзаконні на практиці неможливо упорядкувати в ієрархічний ряд в силу відсутності такої чіткої ієрархії у системі органів державної влади.

Така конкурентність в політичній реформі є позитивним чинником розвитку конституційно-правових норм.

Політична реформа в Україні є вагомим фактором, що вплине на розвиток конституційно-правових норм, незалежно від їх юридичної сили, адже внесення нових норм до Конституції України, чи зміна існуючих закономірно викличе «ланцюгову реакцію» в усій системі конституційно-правових норм [5, ст. 50].

Слід також зазначити, що в останні роки вагомий вплив на розвиток конституційно-правових норм стали здійснювати політичні партії. Їх нормотворча діяльність за своїм змістом є внутрішньо корпоративною (мова йде про

партійні програми, статuti тощо), але ці внутрішньо корпоративні акти значною мірою прямо чи опосередковано впливають на конституційне нормотворення. Доволі часто партійні рішення трансформуються в стінах Верховної Ради України у відповідні закони України і не даремно одним із наріжних камінців політичної реформи є легітимізація повиноважень політичних партій щодо конституційної нормотворчості [6, ст. 197].

Значний вплив на розвиток конституційно-правових норм має економічна сфера суспільного і державного ладу України. Ревізія марксистсько-ленінської правової теорії за якою базис визначає надбудову, все ж не дозволяє відкидати економічний чинник розвитку конституційно-правових норм, чи переміщувати його на другорядне місце. Економічні фактори, вагомо впливають на розвиток норм конституційного права [6,ст.200].

Конституція України своєчасно зреагувала на зміну економічного базису, скасувавши існуючу за радянської доби виключну монополію держави на землю, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України.

Чинна Конституція закріпила повновладдя Українського народу над всіма матеріальними благами, що знаходяться на території України. Наслідком цієї конституційно-правової норми стало прийняття відповідних нормативно-правових актів, що деталізують її положення [7,ст.15].

Утім, доводиться констатувати той факт, що вивірені положення цитованої конституційно-правової норми не завжди адекватно знаходять свій розвиток в інших галузях права. Правосуб'єктність Українського народу має спеціальний характер, адже відповідно до ч. 1 ст. 5 Конституції України Український народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні.

Як уже зазначалося, така спеціальна конституційна правосуб'єктність визнається за Українським народом чинним конституційним законодавством і логічно має знаходити своє продовження в інших галузях законодавства. На практиці ж ця аксіома часто не приймається до уваги вітчизняним законодавством [8,ст.30].

Вагомий вплив на розвиток конституційно-правових норм відіграє й соціальна сфера суспільного та державного ладу України, адже відповідно до ст. 1 Конституції України наша держава проголошується соціальною державою.

Соціальна орієнтація чинної Конституції знайшла свій розвиток в чисельних нормативно-правових актах, що об'єктивізували зміст відповідних конституційно-правових норм.

Важливий вплив на розвиток конституційно-правових норм має й культурна (духовна) сфера суспільного та державного ладу України. Конституційно-правові норми розвиваються під впливом національних культурних традицій нормотворення. Саме національна культура знайшла своє повно й адекватне відображення в нормах конституційного права [9 ст.3].

Значущий вплив на розвиток конституційно-правових норм у останні роки справляє інформаційна й екологічна сфери суспільного та державного ладу України. Так, помітною є тенденція розвитку конституційно-правових норм, що передбачає врегулювання суспільних відносин у інформаційній та екологічній сферах.

Окрім сфер суспільного ладу на розвиток конституційно-правових норм здійснює система конституційного права і національна правова система. Система конституційного права та її складові елементи, в тому числі й інститут конституційного права, була пізнана історично як об'єктивне об'єднання за змістом і формою конкретних елементів конституційного права в структурно упорядковану цілісну єдність, що наділена самостійністю, внутрішньою узгодженістю, автономністю функціонування та органічними зв'язками з середовищем існування [10, ст.8].

Юридична категорія «система конституційного права» має об'єктивний характер і врешті визначається матеріальними і соціальними умовами життя суспільства. Систему конституційного права неможливо створити, сконструювати, розробити чи побудувати. Вона об'єктивно існує поза нашої волі, але як і будь-яке об'єктивне реально існує явище система конституційного права та її властивості можуть бути пізнаними [10, ст.9].

Система конституційного права сформувалася під впливом правової системи України, що включає до свого складу юридичну теорію та практику нормотворення. Оскільки правова система України входить до романо-германської правової сім'ї [10, ст.11], то розвиток конституційно-правових норм в Україні визначається саме особливостями цієї правової системи. Більшість конституційно-правових норм розвиваються в контексті романо-германської правової доктрини і за своєю функціональною спрямованістю здебільшого мають регулятивний характер. Але, конституційно-правові норми в своєму розвитку керуються не тільки романо-германською правовою доктриною, а й англо-саксонською. Такі підвалини розвитку норм конституційного права України не є новелою, оскільки на сьогодні норми конституційного права будь-якої країни складно класифікувати у «чистому» вигляді виключно як норми романо-германської, англо-саксонської чи будь-якої іншої правової системи [10, ст.14].

Враховуючи чинник мусульманізації суспільного життя в Автономній Республіці Крим, не виключається вплив мусульманського права на розвиток конституційно-правових норм України. Це припущення не є безпідставним із врахуванням того, що: 1) мусульманське право вже сьогодні реально впливає на повсякденне життя мусульманських громад Криму; 2) значним залишається вплив мусульманських релігійних центрів на суспільне життя цих громад; 3) з'являються органи місцевого самоврядування мусульманської спрямованості, непередбачені Конституцією України (меджеліс АРК); 4) збільшується кількість народних депутатів, що представляють у Верховній Раді України мусульманські общини України; 5) загострення соціальних проблем, викликаних поверненням кримсько-татарського народу до АРК, які не розв'язуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування АРК.

Значний вплив на розвиток конституційно-правових норм здійснюють міжнародно-правові норми. Здавалося б, ситуація з цим чинником раз і назавжди визначена авторами Конституції України – ч. 1 ст. 9 досить однозначно закріплює пріоритет національного права України над міжнародним: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є час-

тиною національного законодавства України.» Але, стратегічні наміри України стати повноправним членом Євросоюзу, ВТО, НАТО та інших міжнародних організацій, так само як і участь в СНД, ГУУАМ та інших регіональних організаціях є суттєвим чинником у розвитку конституційно-правових норм України [10, ст.15].

Окрім того, на розвиток конституційно-правових норм значний вплив справляють норми таких загальнозвизнаних міжнародно-правових актів, що містяться в Статуті ООН; Загальній декларації прав людини 1948 р.; Міжнародному пакті про громадянські й політичні права 1966 р.; Гельсінському заключному пакті 1976 р.; документах ОБСЄ тощо [10, ст.16].

Значний вплив на розвиток конституційного права, безперечно, здійснюють і суб'єкти конституційної правотворчості. Їх воля знаходить своє безпосереднє вираження в змісті конституційно-правових норм. При цьому, збільшення суб'єктів конституційно-правових відносин сприяє об'єктивізації волі учасників конституційного нормотворення.

Суб'єкти конституційного права (конституційної нормотворчості) – це учасники суспільних відносин наділені конституційною правосуб'єктністю, тобто правоздатністю і дієздатністю, що визначається нормами конституційного права. Конституційна правоздатність виражається у системі конституційних прав і обов'язків учасників конституційно-правових відносин, а конституційна дієздатність полягає у здатності реалізовувати ці права й обов'язки.

При цьому, конституційна правосуб'єктність може як встановлюватися, так і визнаватися нормами конституційного права. Зокрема, за рядом колективних суб'єктів конституційних правовідносин правосуб'єктність визнається і в окремих випадках не потребує спеціального законодавчого закріплення.

Сучасне конституційне право стає домінуючою галуззю національних систем права і здійснює системотворюючу функцію щодо інших галузей права. Норми конституції розвиваються не лише в конституційному законодавстві, а і в іншому галузевому законодавстві [11, ст.169].

Отже, становлення та розвиток галузі конституційного права, що нараховує майже трьохсотлітню історію, продовжується. З кожним роком конституційне право набуває якісно нові властивості. Але його подальший розвиток неможливий без аналізу попереднього історичного досвіду генезису світового конституціоналізму. Такий аналіз дозволяє ефективно використовувати існуючі надбання та уникати вже здійснених помилок і прорахунків.

Значний вплив на розвиток конституційно-правових норм здійснює й нормотворча практика. Вона зумовлюється нормотворчими традиціями та нормативно закріпленою в Україні процедурою конституційної нормотворчості.

Оскільки, на відміну від інших галузевих норм, конституційно-правові норми, у своїй більшості об'єктивуються в конституційних і законодавчих нормативно-правових актах, то можна говорити про конституційну законодавчу техніку, що є особливим видом законодавчої техніки.

Безперечно, наведений спектр чинників, що впливають на розвиток норм конституційного права України не є вичерпним. Система чинників, що впливають на конституційно-правові норми є багатогранною.

Список літератури:

1. Конституційне право України: Підручник для студ. вищих навч. закл. / За ред. Ю. М. Тодика й В. С. Журавського. — К.: Вид-дм «Ін Юре», 2002 — С. 15.
2. Перепелюк В. Г. Конституційні процедури. Державно-конституційне право / Перепелюк В. Г. — Чернівці: Рута, 2004. — С. 11.
3. Акуленко В. І. Конституційні основи охорони культурної спадщини і міжнародні зобов'язання України / Акуленко В. І. // Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика. Матер. міжн. Наук.-практ. Конф. 1-3 червня 2000р. — Ужгород: Закарпаття, 2000 — С. 63-67.
4. Погрілко В. Ф. Конституційні норми // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Погрілко В. Ф.; редколегія: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — Т. 3. — К., 2001. — С. 284
5. Тодика Ю. Конституція України як соціальна цінність / Тодика Ю. // Вісник Акад. Прав. Наук України. — 2000. — №4 — С. — 46-50.
6. Макаренко Л. М. Деякі питання норм конституційного права України / Макаренко Л. М. // Держава і право. Вип. 12. — К., 2001. — С. 197.
7. Тодика Ю. Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства / Тодика Ю. // Вісн. Акад. прав. наук України. -1999-№ 2-с.15.
8. Сінькевич О. Щодо особливостей норм конституційного права України / Сінькевич О. // Право України. //— 2002. — № 11. — С. 15.
9. Шемшученко Ю. С. Конституційна реформа в Україні (порівняльно-правовий аспект) / Шемшученко Ю. С. // Правова держава. Вип. чотирнадцятий. — К., 2003. — С. 3.
10. Погорілко В. Джерела конституційного права України: поняття, види і система / Погорілко В., Федоренко В. // Право України. — 2002. — № 3. — С. 8-16.
11. Кутафин О. Е. Предмет конституционного права / Кутафин О.Е. — М., Юрид. лит. 2001. — С. 169.

Николайченко Г.М. Особенности развития норм конституционного права Украины. — Статья.

Исследованы содержание и сущность конституционно-правовых норм, их объективные и субъективные факторы, в частности, влияние политического фактора и характер юридической категории «система конституционного права».

Ключевые слова: нормы, конституционное право.

Nikolaychenko G.M. Features of development of norms of a constitutional law of Ukraine. — Article.

The maintenance and essence of constitutional-rules of law, their objective and subjective factors, in particular, influence of a political factor and character of a legal category «constitutional law system are investigated.

Keywords: norms, a constitutional law.

УДК 349.2

Нікульшин Д.О.
депутат Київської міської ради

РОЛЬ ТРУДОВИХ КОЛЕКТИВІВ У СТИМУЛЮВАННІ ТА ЗАОХОЧЕННІ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття присвячена вивченню питання ролі трудових колективів, їх значення для стимулювання та заохочення працівників. Вивчається сутність та види стимулювання працівника через трудовий колектив на ефективність його роботи, задоволення моральних та матеріальних потреб, розкриваються види та функції стимулювання та заохочення працівників.

Ключові слова: трудові колективи, стимулювання, заохочення, працівники.

В умовах ринкових відносин, становлення нових форм власності найбільш важливим та актуальним постає питання нормативного закріплення та механізму реалізації повноважень трудових колективів, зокрема у сфері стимулювання та заохочення працівників. Питанням щодо повноважень трудових колективів, які стосуються стимулювання та заохочення працівників, а також порядку застосування заохочень останнім часом сучасними науковцями не приділяється достатньої уваги. За радянських часів проблему у визначеній сфері досліджували А.І. Кіпріанов, Л.С. Кузнецова, В.А. Ойгензіхт, Р.З. Лівшиць, І.П. Плєв. Однак з часів незалежності, а також «змін, що відбулись у суспільно-політичному житті пострадянських країн, у тому числі й України, дані проблеми залишаються поза увагою науковців»[1,с.35].

З огляду на недостатнє вивчення цього питання в нових соціально-економічних, а також соціально-політичних умовах у науковій літературі з трудового права, необхідно визначитись з правовою природою понять «стимулювання» та «заохочення»; з'ясувати, який вплив здійснює стимулювання та заохочення на працівників в сучасних умовах; визначити, яку роль відіграють трудові колективи у стимулюванні та заохоченні працівників, що в подальшому дозволить провести дослідження щодо повноважень трудових колективів в цій сфері та визначити необхідність закріплення таких повноважень, їх розширення чи звуження в сучасних умовах переходу до ринкової економіки.

Досліджуючи питання повноважень трудових колективів, Г.В. Смолін вказує, що «саме в трудовому колективі формується чесне сумління, творче ставлення до справи, створюється трудовий настрій, забезпечується працівникам умови для розкриття і застосування можливостей. Тут, у так званому «малому соціальному середовищі» (трудова колективі, бригаді, дільниці та іншому підрозділі) вирішуються питання перебудови, економічної і політичної реформи. У колективі створюється такий моральний настрій, коли всі його члени проявляють глибоку зацікавленість у успіху виробництва. В ньому формується певна атмосфера, соціально-психологічний клімат, свідоме ставлення до праці. Будь-який план, будь-яка постановка чи рішення, будь-які наміри залишаються добрими поба-